

The data of
l may play
of the lung
retention, the
sure, which
n proteins,
cretion con-
er patients.

Холінергічні й адренергічні речовини в крові хворих на виразкову хворобу і хронічний гастрит, яких лікували сном

Ф. М. Ейдельман

Вегетативній нервовій системі належить важлива роль у складному ланцюгу виникнення і розвитку виразкової хвороби. Виходячи із сучасних даних про те, що в передачі нервових збуджень беруть участь гуморальні фактори, виникає питання про динаміку їх перетворень при даному захворюванні. З цієї точки зору становило певний інтерес простежити за вмістом ацетилхоліну і холінестерази, а також адреналіну і продуктів його обміну в крові хворих на виразкову хворобу в період її загострення і під впливом певних терапевтичних заходів. Оскільки в літературі є дані про залежність обміну ацетилхоліну й адреналіну від стану вищих відділів нервової системи (Д. О. Альперн і В. П. Колодій, 1955; А. М. Утевський і М. Л. Бутом, 1947), ми вивчали характер змін вмісту згаданих речовин під впливом терапії сном.

Літературні дані з цього питання нечисленні і суперечливі.

Для характеристики нейрогуморальних зрушень у хворих, яких лікували сном, ми обрали такі показники: вміст ацетилхоліну, активність неспецифічної або псевдохолінестерази сироватки і специфічної або справжньої холінестерази еритроцитів, вміст сумарного адреналіну, вільного адреналіну, дегідроадреналіну і хромогенів у крові.

Методика досліджень

Вміст ацетилхоліну визначали біологічним методом за скороченням спинного м'яза п'ячки (метод З. В. Беляєвої) без попередньої езеринізації хворого. Дію холінестерази при визначенні ацетилхоліну паралізували розчином езерину, що містився в шприці, яким провадили взяття крові.

Активність холінестерази сироватки крові вивчали титрометричним методом Т. В. Правдич-Немінської. Активність холінестерази еритроцитів також визначали титрометричним методом. У цитратній крові відділяли центрифугуванням еритроцити, які двічі промивали фізіологічним розчином. Потім еритроцити гемолізували бідистильованою водою. Розчин гемолізованих еритроцитів служив джерелом ферменту. В подальшому активність холінестерази визначали так само, як і в сироватці. Мірою активності холінестерази вважався процент розпаду ацетилхоліну в даних умовах досліду. Адреналін і його фракції визначали колориметричним методом Шоу в модифікації А. М. Утевського та його співробітників.

Нами всього обслідувано 62 хворих, яких лікували сном. Лікування провадилось у спеціально обладнаних для сонної терапії палатах. Сон в основному викликали невеликими дозами аміталу натрію. Тривалість сну хворих в середньому становила 12–16 год. на добу. Курс лікування сном тривав два-три тижні.

Відповідно до діагнозу хворі поділялись так: з виразкою шлунка—8 чол., з виразкою дванадцятипалої кишки—41 чол., з хронічним гастритом—13 чол. Тривалість захворювання у обслідуваних була така: до 1 року—6 чол., від 1 до 5 років—26, від 6 до 10 років—16 чол., понад 11 років—14 чол. Із 49 хворих на виразкову хворобу ніша була рентгенологічно виявлена у 17. Всі обслідувані хворі—чоловіки віком від 19 до 56 років.

Крім всеобщого клінічного дослідження у всіх хворих вивчали стан вищої нервової діяльності і вегетативної нервової системи. Функціональний стан вищої нервової діяльності визначали на основі типологічного анамнезу і спостереження за хворими,

а також шляхом застосування мовно-рухової методики. У всіх хворих до і після терапії сном як тести для судження про стан вегетативної нервової системи визначали око-серцевий рефлекс, дихально-серцевий рефлекс, провадили орто- і кліностатичні проби, пробу з атропіном тощо.

В результаті лікування у більшості хворих спостерігався в тій чи іншій формі процес відновлення або нормалізації вегетативних функцій, що проявлялось у нормалізації ряду або деяких вегетативних проб.

Результати дослідження

Переходячи до викладу одержаних даних, ми насамперед спинимось на результатах визначення вмісту в крові ацетилхоліну. Із 33 обслідуваних хворих ацетилхолін був виявлений у 6 чол., причому у чотирьох з них була діагностована виразкова хвороба дванадцятапалої кишki, у двох — хронічний гастрит з явищами дистонії вегетативної нервової системи. Одержані нами дані про вміст ацетилхоліну в крові хворих на виразкову хворобу показують, що ацетилхолін виявляється лише у невеликої групи хворих на виразкову хворобу — у 4 хворих з обслідувань 26 і у двох хворих з 7 обслідувань з діагнозом хронічний гіперацидний гастрит. Літературні дані з цього питання, як зазначено вище, дуже суперечливі. Це пояснюється, на нашу думку, тим, що різні автори піддавали обслідуванню хворих з різним станом нервової системи і різною тяжкістю захворювання.

Так, Д. О. Альперн, З. С. Биховський і О. Г. Кореневська обслідували хворих з первісним діагнозом виразкової хвороби, які належали до так званих хворих воєнного часу. Ці автори виявили ацетилхолін у більшості обслідуваних хворих. Інші автори (І. І. Глезер, 1954; Д. І. Песикова, 1944; Н. П. Ковалев і С. В. Андреєв, 1949; В. Г. Жіслін, 1949) обслідували хворих у період загострення з різною тривалістю захворювання. Вони виявили ацетилхолін в крові невеликого числа хворих.

Виявлення нами ацетилхоліну в крові двох хворих, у яких не була діагностована виразкова хвороба, але були виражені явища дистонії вегетативної нервової системи, свідчить про вплив нервової системи на вміст ацетилхоліну в крові.

При обслідуванні хворих після проведення курсу терапії сном ацетилхолін не був виявлений у п'яти чоловік з шести, у яких до лікування він був. Лише у одного хворого вміст ацетилхоліну в крові залишився приблизно такий самий.

В. П. Колодій (1956) і З. В. Беляєва (1958) вказують на залежність активності холінестеразі від вмісту ацетилхоліну. Виходячи з цього, ми одночасно з визначенням ацетилхоліну в крові хворих, що лікувалися сном, визначали також активність холінестеразі сироватки й еритроцитів. Активність неспецифічної холінестеразі сироватки крові визначали у 61 хворого, з них у 48 хворих на виразкову хворобу і 13 — на хронічний гастрит. Активність специфічної холінестеразі еритроцитів визначали у 29 хворих — у 23 з виразковою хворобою і у 6 — з хронічним гастритом. Для порівняння нами була обслідувана активність холінестеразі сироватки й еритроцитів у 26 здорових людей — донорів. Ми встановили, що активність холінестеразі сироватки у здорових людей коливається від 29,85 до 53,54%, що в середньому становить близько 43,24%. Активність холінестеразі еритроцитів в середньому становить 75,92% при коливаннях в межах від 61,7 до 87,12%.

Активність холінестеразі сироватки крові до лікування у більшості хворих на виразкову хворобу була така: у 35 чол. — в межах норми, у 8 чол. вона була підвищена і у 5 — знижена. У всіх хворих, за винятком одного, з діагнозом хронічний гастрит активність холінестеразі сироватки не була змінена.

Після терапевтичних обслідувань у 19 чол., не змінюючи активності холінестеразі, вміст ацетилхоліну в крові був знижений у 11 хворих, збільшений у 8 хворих, а у 2 хворих вміст залишився незміненим.

Активність холінестеразі в межах норми виявлено у 17 хворих, після початку лікування вміст ацетилхоліну збільшився у 10 хворих, зменшився у 7 хворих, а в 2 хворих вміст залишився незміненим.

Зовсім іншу картину дали обслідування холінестеразі в межах норми в 174,41% і 59,89% відповідно.

Отже, одержані результати показують, що активність холінестеразі в межах норми зменшилася у 17,41% хворих, збільшилась у 40,89% хворих, а залишилася незміненою у 41,7% хворих.

Ураховуючи більшість холінестеразі в межах норми, можна зробити висновок, що активність холінестеразі в межах норми зменшилась у 17,41% хворих, збільшилась у 40,89% хворих, а залишилася незміненою у 41,7% хворих.

Наші дані вказують на те, що активність холінестеразі в межах норми зменшилась у 17,41% хворих, збільшилась у 40,89% хворих, а залишилася незміненою у 41,7% хворих.

В результаті терапевтичних обслідувань у 15 хворих зміни вміст сумарного ацетилхоліну в крові виявлено у 10 хворих, збільшився у 5 хворих, зменшився у 1 хворому.

Після терапії сном активність холінестерази сироватки крові виразкових хворих підвищилась у порівнянні з вихідними величинами у 19 чол., не змінилась у 20 і знизилася у 9 чол. У хворих на хронічний гастрит активність холінестерази підвищилась у 8 чол., не змінилась у 3 і знизилася у 2 чол. Отже, у великої групи хворих терапія сном не вплинула на активність холінестерази сироватки крові, майже у половині хворих її активність підвищилась. Слід відзначити, що з 6 хворих, у яких був виявлений в крові ацетилхолін до лікування, активність холінестерази підвищилась у 5 хворих.

Активність цього ферменту у більшості хворих після терапії сном була в межах норми.

У 17 обслідуваних хворих дослідження холінестерази сироватки крові проводилось і під час терапії сном—на сьомий—десятий день після початку лікування. Одержані дані свідчать про те, що після першого тижня лікування у більшості хворих (у 12 чол.) активність ферменту не зазнає змін.

Зовсім іншу картину ми спостерігали при вивченні специфічної холінестерази еритроцитів. Одержані дані свідчать про те, що у переважної більшості хворих (у 26 з 29) активність холінестерази еритроцитів до лікування підвищена. В результаті лікування активність даного ферменту еритроцитів у більшості хворих (24 чол.) знизилася, у 3 чол. вона не змінилась і у 2 чол. трохи підвищилась, проте залишаючись в межах норми. Слід відзначити, що у всіх 3 хворих, у яких активність холінестерази еритроцитів під впливом лікування не змінилася, був встановлений діагноз — хронічний гастрит. В двох випадках, коли активність холінестерази еритроцитів в результаті лікування була підвищена, вихідні показники до лікування були порівняно низькі — 174,41% і 59,89% і після лікування залишились в межах норми.

Отже, одержані нами дані свідчать про те, що активність справжньої холінестерази еритроцитів в результаті лікування здебільшого нормалізується. Одержані нами дані дещо суперечать даним Г. І. Глєзер (1953), які вказують на те, що амітал натрію при одноразовому введенні блокує холінестеразу, тоді як при тривалому його застосуванні такої закономірності не спостерігалось. Це, мабуть, пояснюється тим, що автор не вивчав роздільно холінестеразу сироватки й еритроцитів.

Ураховуючи бімедіаторний характер передачі збудження в нервових центрах, одночасно з вивченням динаміки змін ацетилхоліну і холінестерази у хворих, що лікувалися сном, ми вважали доцільним пропостежити за характером змін окремих фракцій адреналіну вільного, дегідроадреналіну і хромогенів—в результаті даного впливу. В літературі з цього питання є лише дані Д. Є. Каган і С. Я. Рашап (1957), Н. І. Панченка (1955) про відсутність вільного адреналіну у більшості хворих на виразкову хворобу. Вміст адреналіну ми вивчали у 31 хворого (див. таблицю), з них у 23 з виразковою хворобою і у 8—з хронічним гастритом.

Наши дані вказують на те, що до лікування у 7 виразкових хворих в крові виявляється вільний адреналін. Із 8 обслідуваних хворих на хронічний гастрит вільний адреналін був виявлений лише в одному випадку. Дегідроадреналін був знайдений у 5 хворих на виразкову хворобу і у 2 хворих на хронічний гастрит. У всіх обслідуваних в крові у більшій або меншій кількості виявляються хромогени.

В результаті терапії сном настають певні зміни в стані адреналової системи. У 15 чол., тобто у половини наших хворих, після терапії сном в крові виявляється вільний адреналін, внаслідок чого збільшується вміст сумарного адреналіну. У 6 хворих вміст адреналіну в ре-

Вміст адреналіну і продуктів його обміну у хворих на виразкову хворобу і хронічний гастрит

Прізвище хворого	До лікування				Після лікування			
	Вільний адреналін	Дегідро-адренолін	Хромогені	Сумарний адреналін	Вільний адреналін	Дегідро-адренолін	Хромогені	Сумарний адреналін
Хворі на виразкову хворобу								
Фан Л. Т.	0	0	28,74	28,74	7,30	0	11,25	18,55
Лов М. Н.	4,5	0	11,25	15,75	6,19	0	19,69	26,44
Шко А. І.	18,0	0	0	18,0	11,25	0	15,19	26,44
Гук П. І.	0	0	14,62	14,62	0	0	15,75	15,75
Пий М. Н.	0	0	19,69	19,69	0	0	12,37	12,37
Чий С. Л.	0	43,31	9,0	52,32	0	14,50	19,69	34,19
Нев Г. Є.	7,31	0	11,81	19,12	15,19	0	25,87	41,06
Тов В. М.	10,13	6,18	18,0	34,31	18,0	0	18,0	36,0
Гий Г. І.	0	13,50	10,65	24,15	0	10,69	14,60	24,75
Лко А. Ф.	2,8	0	12,37	15,17	13,50	0	16,87	30,37
Пко П. П.	0	0	9,0	9,0	0	10,69	11,81	22,50
Вц М. Б.	3,94	0	13,50	17,44	7,19	0	10,12	17,31
Дой Я. І.	0	0	9,0	9,0	5,62	0	7,31	12,93
Шяк Л. Ф.	0	0	14,06	14,06	0	0	13,50	13,50
Ков В. Ф.	0	0	12,30	12,30	0	8,44	10,69	19,03
Оук П. І.	0	0	13,58	13,58	5,62	0	18,56	24,18
Дець Е. В.	5,62	0	5,62	11,24	3,94	0	7,31	11,24
Унь І. С.	0	0	7,87	7,87	6,19	0	8,81	15,0
Пов Н. І.	0	0	10,12	10,12	7,30	0	5,62	12,92
Тко А. Т.	0	8,43	23,62	32,05	0	0	9,0	9,0
Пик	0	0	14,06	14,06	0	3,37	8,44	11,81
Нін	0	30,73	18,0	48,37	22,42	0	36	58,42
Дко	0	0	18,0	18,0	0	0	9,0	9,0
Хворі на хронічний гастрит								
Тко П. Ф.	0	4,5	32,62	37,12	9,0	0	16,87	25,87
Пов М. І.	0	0	15,19	15,19	19,69	0	19,69	39,38
Пов І. Д.	0	0	18,58	18,56	3,94	4,50	5,62	14,06
Стко М. Ф.	9,0	0	8,44	17,44	0	26,44	3,94	30,38
Рий Н. Н.	0	8,44	9,06	17,05	0	0	14,06	14,06
Кін І. І.	0	0	18,56	18,56	0	15,19	10,12	25,31
Кан Ю. З.	0	0	15,19	15,19	0	7,88	9,0	16,88
Шін	0	0	9,0	9,0	0	0	14,06	14,06

зультаті лікування знижується в основному внаслідок зменшення вмісту хромогенів і дегідроадреналіну. В 10 випадках вміст сумарного адреналіну зовсім не змінився.

Висновки

Підсумовуючи одержані дані, ми можемо відзначити, що у хворих на виразкову хворобу спостерігаються певні порушення у вмісті в крові вегетотропних речовин—акетилхоліну і адреналового комплексу, що узгоджується з положенням М. В. Чорноруцького (1952) про те, що при виразковій хворобі у більшості хворих проявляються збудження парасимпатичної нервової системи, а також стан гальмування симпатичної нервової системи. Так, в деяких випадках спостерігаються підвищений вміст акетилхоліну, збільшення активності специ-

фічної холіності хворих вільного тилхоліну в крієритоцитів і піестерази сироватки зруйнування ацетилхоліну, що спостережується, що свідчить про спад системі під впливом нервової системи клініко-фізіології.

Альперн Д., Альперн Д., АН УССР, Київ, 1952; Колодій В., докладов, Київ, 1956; Быховський № 54, 1945; Беляєва З. Е., стемы, М., 1953; Беляєва З. В., Глезер И. И., Глезер И. И., Жислин С. Г., ки, № 6, 19, 1949; Каган Д. Е., Ковалев Н. Г., СССР, Клініческі Панченко Н., Песикова Д., Правдич-Нем, Утевский А., Утевский А., Черноруцкий А., 1952, с. 13. F. H. Shaw, Інститут фізіології Академії наук УРСР, відділ клінічної фізіології.

Холінергіческие болезни язвы

Вегетативной нервной цепи возникновение временные данные о мают участие гумора за динамикой превращения больных язвенной Для характеристики язвенной болезни

фічної холінестерази еритроцитів, а також відсутність в крові більшості хворих вільного адреналіну. Зникнення в результаті лікування ацетилхоліну в крові, нормалізація активності справжньої холінестерази еритроцитів і підвищення у великому числі випадків активності холінестерази сироватки крові як вираз дії компенсаторного механізму для зруйнування ацетилхоліну, що нагромадився в крові, а також зміни в адреналовому комплексі в напрямі підвищення вмісту вільного адреналіну, що спостерігалось приблизно у половини обслідуваних хворих, свідчать про сприятливі зміни, які відбуваються у вегетативній нервової системі під впливом терапії сном.

Спостережувані зміни в стані нейрогуморальних речовин крові у хворих, що лікувалися сном, тісно пов'язані із станом вегетативної нервової системи, який можна дослідити шляхом застосування ряду клініко-фізіологічних проб.

ЛІТЕРАТУРА

- Альперн Д. Е., Клин. медицина, XXIII, 7—8, 52, 1945.
 Альперн Д. Е. и Колодий В. П., Физиология нервных процессов, Изд-во АН УССР, Киев, 1955.
 Колодий В. П., Вторая Всесоюзная конференция патофизиологов. Тезисы докладов, Киев, 1956, с. 112.
 Быховский З. С., Кореневская О. Г., Клин. медицина, XXIII, 7—8, 54, 1945.
 Беляева З. В., Вопросы физиологии и морфологии центральной нервной системы, М., 1953.
 Беляева З. В., Клин. медицина, XXXVI, 2, 26, 1958.
 Глезер И. И., Новые данные о язвенной болезни, Медгиз, 34, 1954.
 Глезер И. И., Фармакология и токсикология, XVI, 6, 18, 1953.
 Жислин С. Г., Рефераты научно-исслед. работ АМН СССР, Клинические науки, № 6, 19, 1949.
 Каган Д. Е., Рашап С. Я., Терапевтический архив, XXIX, 4, 27, 1957.
 Ковалев Н. П., Андреев С. В., Рефераты научно-исслед. работ АМН СССР, Клинические науки, № 6, 8, 1949.
 Панченко Н. И., Автореф. дисс., Харьков, 1955.
 Песикова Д. Н., Клин. медицина, XXII, 4, 59, 1954.
 Правдиц-Неминская Т. В., ДАН СССР, LXV, № 3, 405, 1949.
 Утевский А. М., Биохимия нервной системы, Изд-во АН УССР, Киев, 1954.
 Утевский А. М., Бутом М. Л., Биохимия, XII, 5, 383, 1947.
 Черноруцкий М. В., Проблемы кортико-висцеральной регуляции, М.—Л., 1952, с. 13.
 F. H. Shaw, Bioch. J., 32, 1, 1, 19, 1939.

Інститут фізіології ім. О. О. Богомольця
 Академії наук УРСР,
 відділ клінічної фізіології

Надійшла до редакції
 5.III 1959 р.

Холинергические и адренергические вещества в крови больных язвенной болезнью и хроническим гастритом, лечившихся сном

Ф. М. Эйдельман

Резюме

Вегетативной нервной системе принадлежит важная роль в сложной цепи возникновения и развития язвенной болезни. Учитывая современные данные о том, что в передаче нервных возбуждений принимают участие гуморальные факторы, представило интерес проследить за динамикой превращения некоторых нейрогуморальных веществ крови больных язвенной болезнью при терапии сном.

Для характеристики состояния нейрогуморального обмена у больных язвенной болезнью и хроническим гастритом, лечившихся сном,

і хронічний
 на
 Сумарний
 адrenalini

25	18,55
69	26,44
19	26,44
75	15,75
37	12,37
69	34,19
87	41,06
0	36,0
60	24,75
87	30,37
81	22,50
0,12	17,31
7,31	12,93
3,50	13,50
0,69	19,03
8,56	24,18
7,31	11,24
8,81	15,0
5,62	12,92
9,0	9,0
8,44	11,81
6	58,42
9,0	9,0
16,87	25,87
19,69	39,38
5,62	14,06
3,94	30,38
14,06	14,06
10,12	25,31
9,0	16,88
14,06	14,06

зміщення вмісту сумарного ад-

и, що у хворих у вмісті алового комплексу (1952) проявляються стан гальмуючих спостерігальності специ-

мы определяли содержание ацетилхолина по методу З. В. Беляевой, активность специфической холинэстеразы, эритроцитов и неспецифической холинэстеразы сыворотки титрометрическим методом Т. В. Правдич-Неминской, свободный адреналин, дегидроадреналин и хромогены по методу Шоу в модификации А. М. Утевского и М. Л. Бутом.

Суммируя полученные данные, мы можем отметить, что у больных язвенной болезнью наблюдаются определенные нарушения в содержании в крови вегетропных веществ—ацетилхолина и адреналинового комплекса, согласующиеся с положением М. В. Черноруцкого о том, что при язвенной болезни проявляется возбуждение парасимпатической нервной системы и состояние торможения симпатической нервной системы. Так, в некоторых случаях наблюдаются повышенное содержание ацетилхолина и увеличение активности специфической холинэстеразы эритроцитов при отсутствии в крови у большинства больных свободного адреналина. Исчезновение в результате лечения в крови ацетилхолина, нормализация активности истинной холинэстеразы эритроцитов и повышение в большом числе случаев активности холинэстеразы сыворотки крови как проявление компенсаторного механизма для разрушения накопившегося в крови ацетилхолина, а также изменения в адреналиновом комплексе в сторону повышения содержания свободного адреналина, что наблюдалось, примерно, у половины обследованных больных, свидетельствует о благоприятных изменениях, наступающих в вегетативной нервной системе в результате терапии сном.

Содержание нейрогуморальных веществ в крови больных, леченных сном, в основном изменяется в соответствии с характером изменений вегетативной нервной системы при ее обследовании рядом клинико-физиологических проб.

Cholinergic and Adrenergic Substances in the Blood of Ulcer and Chronic Gastritis Patients Treated by Sleep

F. M. Edelman

Summary

The vegetative nervous system plays an important part in the complex chain of the appearance and development of ulcer. In view of the data indicating that humoral factors participate in the transmission of nervous excitations, it was interesting to observe the dynamics of the conversion of certain neurohumoral substances of the blood of ulcer patients during sleep therapy.

To characterize the state of neurohumoral metabolism in ulcer and chronic gastritis patients treated by sleep, the author determined the acetylcholine content by Z. V. Belyaeva's method [5], the activity of the specific cholinesterase, erythrocytes and unspecific cholinesterase of the serum by the titrometric method of G. V. Pravdich-Nemiska [4], the free adrenaline, dehydroadrenaline, and chromogen by Shaw's method [18] in the modification of A. M. Utevsky and M. L. Butom [16].

Summing up the data, the author notes that in ulcer patients there is a definite disturbance in the contents of vegetropic substances — acetylcholine and adrenalinic complex — in the blood, which agrees with M. V. Chernorutsky's postulate [17] that in ulcer there is excitation of the parasympathetic nervous system and a state of inhibition of the sympathetic nervous system. Thus, in some cases we observe an increased acetylcholine content, a rise in the activity of the specific cholinesterase of erythrocytes, on one

hand, and the disappearance of the normal line, the norm of erythrocytes, activity, as a complex towards a half the investigated in the vegetative system by sleep change on being gical tests.

еляевой, ичес- . Прав- омогены . боль- в со- трапеали- руцкого асимпа- ческой вышен- ичес- шинства лечения инэсте- ивности ого ме- ина, аышения , у по- ных из- ультате лечив- м изме- ом кли-

hand, and the absence of free adrenaline in most patients, on the other hand. The disappearance from the blood, as the result of treatment, of acetylcholine, the normalization of the activity of the true cholinesterase of erythrocytes, and the rise in most cases of the blood serum cholinesterase activity, as a compensatory mechanism for the disturbance of the acetylcholine accumulated in the blood, as well as the changes in the adrenalinic complex towards a rise in the free adrenaline content, observed in approximately half the investigated patients, is evidence of beneficial changes occurring in the vegetative nervous system as a result of treatment by sleep.

The content of neurohumoral substances of the blood in patients treated by sleep change with the nature of the changes in the vegetative nervous system on being investigated with the aid of a number of clinico-physiological tests.

Ulcer